

Jul i Roskilde

ARTHUR FANG har i år valgt at skrive om maleren L. A. Ring og hans tilknytning til Roskilde, hvor han boede de sidste 20 år af sit liv:

INDHOLDSFORTEGNELSE

RING OG ROSKILDE	side 5
------------------------	--------

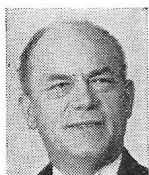
PETER FOERSOM fortsætter sine studier i Roskildes historie med Hersegade 9, hvor han har boet nogle år. Den gamle præstebolig, som Roskilde Håndværkerforening nu ejer, beskrives i artiklen:

ET HUS OG EN HAVE I HERSEGADE	side 10
-------------------------------------	---------

FREDDY JENSEN forlader ofte København til fordel for Bognæs. Hans forelskelse i den smukke halvø's natur og skiftende stemninger og hans sorg over Bognæsgårdens brand skildres i:

BOGNÆSLANDET	side 12
--------------------	---------

HANS RØNØ fortsætter sine interview med en samtale med købmand Axel Matthiessen, der fortæller træk af livet i købmandsgården i begyndelsen af århundredet:

VI BESØGER ETATSRÅDENS SØN	side 18
----------------------------------	---------

NIELS MUNK kommenterer Roskildes udvikling i de sidste år, hvor byen vokser så stærkt og gerne vil bevare købstadspræget, i artiklen:

DET NYE ROSKILDE	side 20
------------------------	---------

ERIK HANSEN følger som sportsjournalist og sekretær i Roskilde Idrætsunion sporten nøje og lader året passere revy i:

IDRÆTTEN I ROSKILDE I 1962	side 24
----------------------------------	---------

GAMLE ROSKILDE-BORGERE, portrætter	side 27
--	---------

ROSKILDE I BILLEDER, 1. oktober 1961 til 30. september 1962	side 29
---	---------

ÅRETS VISE af ARNE JENSEN	side 38
---------------------------------	---------

Omslag: Farvefoto af Henrik Clausen: Roskilde Domkirkes østparti (tekst side 9)

JUL I ROSKILDE, redaktion: Palle Berthelsen, Arne Christensen († 9. september 62)

og Niels Munk. Ekspedition: Hersegade 22, Roskilde. Tlf. 568.

ET HUS I HERSEGADE

AF PETER FOERSOM

Hersegades trafikale forhold har vel næppe ændret sig væsentligt siden middelalderen og længere tilbage i tiden. Gennem denne færdselsåre, som i gamle dage var en forlængelse af landevejen ned gennem Nordsjælland fra Frederiksborg, kørte oksekærerne, fornemme hestetrukne ekvipager, ryttere galopperede på vælige gangere, farende svende traskede i støvet, og bønderne drog afsted med deres studetræk. Al trafik gik gennem Hersegade og videre sydpå, og færdslen forårsagede dengang — som nu biler, busser, cykler og fodgængere — kaos, der satte byens øvrighed grå hår i hovedet. Endnu synes ingen gennem tiden at have tænkt på — eller have haft held til at gennemføre — et ensretningssystem, eventuelt i kombination med Allehelgensgade.

I sin oprindelse var Hersegade altså en landevejsgade, iøvrigt indgående beskrevet af afdøde Fanny Fang i »Jul i Roskilde« 1941. Bebyggelse var der førhen ikke meget af, men omkring år 1800 begyndte huse og ejendomme at vokse på grundene, ja, nogle er allerede forsvundet igen. Således for eksempel den dekorative Hersegades mølle og det lille hus, nr. 20, hvor blandt andre professor Jacob Kornerup i sin tid havde sit hjem.

Man kan næppe kalde Hersegade for en smuk eller hyggelig gade nu. Bortset fra enkelte kønne bygninger, heriblandt de lave, gule længer, numrene 13 og 17, der vel er nogle af Roskildes ældste ejendomme, må gaden betegnes som jævnt trist. Men her taler vi om facaderne. Bag de grå huse gemmer sig stadig — især ind mod Gråbrødre kirkegård — små have-idyller, grønne åndehuller, hvor beboerne kan nyde livet udendørs i sommertiden, og om vinteren glæde sig over et af de smukkeste syn i verden; nøgne træer og buske med sne og rim på.

En sådan gammel have findes bag ejendommen Hersegade 9, som nu ejes af Roskilde Håndværkerforening, og da det netop er hundrede år, siden huset blev bygget, fortælles her lidt om dets historie og nutidige liv.

I gavlfacadens mur er indhamret to smedejernsinitialer, A — B. Købmand Anders Borch opførte huset som et af de første i den bebyggelse, der begyndte i 1860. Han flyttede imidlertid ikke selv ind i sin nybyggede ejendom. Den første beboer var Roskildes distriktslæge Ryge. Fra 1857 blev nr. 9 embedsbolig for Roskilde Domkirkes andenpræst, sidst for dr. theol. Jordt Jørgensen, som satte sit præg på huset ved at få opsat de smukke, gedigne smedejernsgelændere ved trappen til gaden.

Da Roskilde Håndværkerforening overtog ejendommen for nogle år siden, skete der store ændringer indadtil. I stuen indrettedes mødelokaler for foreningens medlemmer, på første sal en række klubværelser, og i kælderen findes en hyggelig vinhandel. En restauration er knyttet til lokalerne i

stue-etagen, og den nuværende forpagter af denne virksomhed har forstået at skabe en udmærket stemning i den 100-årige ejendom. Her kommer nu et hyggeligt fast klientel af spisegæster, som foruden at få deres sult stillet har lejlighed til at drøfte byens, verdens og hinandens problemer i en atmosfære, der tør sammenlignes med den, man møder i franske spisehuse af samme størrelsesorden. Man hører i replikskifterne fra bord til bord en intim humor, ofte på hinandens bekostning, men i al godmodighed.

Og er det ikke den særlige form for dansk (sjællandsk) humor, man oplever i følgende tildragelse?

Aviserne beskæftigede sig i foråret med nogle foruroligende meddelelser fra indiske spåmænd, som forudsagde jordens snarlige undergang. Ja, datoen var såmænd allerede fastsat. Da en sådan omvæltning jo også (selv om man ikke skulle synes det) ville gælde for Hersegade 9, kom samtalen en dag ind på den kommende katastrofe. Det var så vidt erindres værten, der sagde:

— Ja, så går verden jo under på søndag!

Ved denne bemærkning lagde en af gæsterne kniv og gaffel med en opgivende gestus:

— Nej, nu kan man da heller ikke stole på noget som helst mere. Er *det* nu også lavet om? Jeg har hele tiden gået og regnet med, at det var på lørdag!

Og et bevis på, at Hersegade 9 regner for uforøgeligt, fik man i fortsættelsen:

— Nå, men hvis jeg ikke kommer her på søndag og spiser, så er det altså fordi verden er gået under.

— — —

På første etage er der som sagt klublejligheder, som fortrinsvis beboes af unge lejere. Og har man en forestilling om, at klublejligheder er arnesteder for uro og halløj, så bliver den gjort til skamme i dette tilfælde. Måske er det de 100-årige mure, måske resterne af den tidligere rolige præstegårdsatmosfære, der stemmer de unge beboere til et stille liv og en blid omgangstone.

Og de har da også i ejendommen alt (næsten), hvad man kan ønske sig. En trappe nede, i stuen, kan man nyde bordets glæder, og går man hen til husets sydgavl og endnu en trappe ned, er man i vinkælderen, som med sin hyggelige indretning stemmer sindet til netop den ligevægt, der hører med ved indkøb af de ædle varer. Den gyldne drueklasse på hjørnet pryder huset, helt det samme kan ikke siges om skiltet over indgangen til restaurationen. Men sådan laves skilte i dag — kan man tænke sig, den form nogensinde bliver klassisk? — Selvlensende bogstaver på sort baggrund i et eller andet koldt kunstmateriale.

Huset har gennem de hundrede år dannet rammen om afvekslende liv. Indvendigt har det ofte

gennemgået forandringer, udvendigt kun få. Men haven har uforstyrret vokset sig til den frodige skønhed og modenhed, hvori den i dag henligger.

Haven er vel et halvt hundrede meter på hver led. Men den forekommer mere langstrakt på grund af den tætte bevoksning langs siderne af den tætte, grønne plæne, der strækker sig fra huset ned til den spaliærklædte kirkegårdsmur i den anden ende. Men kirkegårdsmuren er ikke grænsen for det grønne område — tværtimod forstærkes indtrykket af havens frodighed af Gråbrødres mægtige lindetræer, som danner alléen op til kapellet. Disse vældige trækroner skærmer med deres sommerpragt for alle lyde fra banegårdsterrænet. Men om vinteren, når man gennem det nøgne grenvæv skimter Hestetorvets bygninger, da bærer vinden med sig rangertogenes fløjten og godsvognenes knirken og raslende bump mod hinanden.

Gennem havens buskads i dene ene side snor sig en nu næsten overgroet fliseegang. Følger man den, kommer man til en lille trædør i kirkegårdsmuren. Her gik præsten før i tiden, når han skulle til kapellet på kirkegården. Nu åbnes døren kun sjældent. Kirkegårdsinspektøren har en nøgle, så han kan smutte igennem på sine inspektionsrunder. Ellers henstår døren i muren i sin tillukkede ensomhed.

Kun svage lyde fra gadernes trafik trænger ind i haven, som er et lille Eden for fuglene. Buskadserne er ideelle for redebygning og tætte nok til at holde kattene væk. Solsorten fløjter i foråret om kap med stæren, havesangeren med bogfinke og gulspurv. Over det hele lyder allikernes hæse skænderier og ringduernes blide kurren fra kirkegårdens lindetræer. Og når mørket falder på, og dagfuglene tier, tuder uglen over Gråbrødres grave.

I sin sommerlige dragt af blomstrende træer og buske, roser og tulipaner i bedene, duftende lavendler i stensætningerne, danner haven rammen om festligheder. Nogle af fugleskydningerne finder blandt andet sted her, først og fremmest Håndværkerforeningens egen. Tidligt kommer arrangørerne.

Borde og stole anbringes i træernes skygge, og man kigger mod himlen i en ølpause — holder vejret? Skydeskiven stilles op nede ved kirkegårdsmuren. Denne skive med den farvestrålende fantasifugl, der — men det er selvfølgelig en ren tilfældighed — synes at have lighed med det vingede dådrige væsen i Roskildes byvåben. Men det må være tanke-spind, for hvem tænker at skyde efter råd eller dåd på denne festdag?

Om aftenen hyldes fuglekongen ved en middag, og derefter kaster man sig ud i ballivets glæder — fugleskydning i Roskilde fejres stadig på traditionel, og dermed bedste vis. Og mens dansen går, ligger haven roligt i de kulørte lampers skær. Myg og andre væsener sværmer stille.

Efteråret sætter ind med stormen ruskende gennem de store træer. Da kommer ingen mere i haven. Vinterens arrangementer foregår indendørs i nr. 9. Nu er det bridgespillet eller en foredragsaften der trækker gæsterne til huse. Ganske tyst er der ude i den gamle have under den kuldeklare himmel. Kun fuglenes og omstrejfende kattes spor bryder sneens fine dække. Stille og rimdækte står træerne i morgensolens svage lys gennem frost-tågen.

Baghavernes antal og størrelse er skrumpet ind. I dag er behovet for boliger og udnyttelse af grundareal for stort til, at idyllen kan bevares.

Førhen dannede disse haver i sommertiden rammen om en hyggelig rekreation for Roskilde-familier og deres venner, når dagens dont var til ende. Man samledes om petroleumlampen i den lune aften (dengang havde man endnu sådan nogle), theen eller toddyen kom på bordet, og røgen fra fatters lange pibe holdt myggene på tilbørlig afstand. Således er vel nogenlunde det billede, vi danner os af familielivet hos dem, der var så heldige at kunne nyde aftenfreden i en have i det indre Roskilde.

Endnu findes havehygge i Hersegade — hvor længe?

Hersegade 9, til venstre set fra gaden, til højre set fra havesiden.